

Fénykép és irodalom

Bár a fotográfia és az irodalom kapcsolódására már az új vizuális médium megjelenésétől kezdve találhatunk példákat, a fénykép és irodalmi jelenléte a 20. század első harmadától válik egyre gyakoribbá és jelentősebbé, a legnagyobb lendülettel pedig a '70-es évektől gyakorolt jelentős hatást – más technikai médiumokkal párhuzamosan – elsősorban a prózai művek poétikájára, narrációs eljárásaira. A képet és a szöveget különféle formációkba rendező „fényképes” irodalmi művek száma azért is növekedhetett olyan lelkesen, mivel a fotográfia létezését, mivel-tát a kezdetektől fogva kételyek, kérdések, lelkesedések és aggodalmak kísérték. Ezért fénykép hova tartozását, besorolását, továbbá létmódját, ontológiáját, esztétikai hatását leíró teoretikus kísérletek szintén a kezdetektől fogva izgalmas, s mondhatni, nyugvópontok nélküli társadalmi, tudomány- és művészettörténeti térben zajlottak, zajlanak. A teóriák végtelenségének érzetét nemcsak az eredményezi, hogy a fénykép használatának, létmódjának, technológiájának, esztétikai hatásának kérdései számos oldalról kaptak megközelítést, vizsgálatot, hanem a fénykép (technológiája, használata, társadalmi és hétköznapi életben betöltött funkciói) maga is számtalan elmozduláson, változáson esett át a kezdetektől napjainkig. A fénykép varázsának okai elsősorban az „ott volt”, „ez volt” mozzanatának, a képek realitáshoz, időhöz és az elmúláshoz való viszonyának kérdéseiben ragadhatók meg. A fénykép irodalmi jelenléte pedig egy másik esztétikai kérdést, „vitát” is megkerülhetetlenné tesz: a kép (vizuális műalkotások) szövegbe íródásának lehetőségeit és esélyeit tárgyaló művészetelméleti reflexiókat, kép és szöveg versengését: az ekphraszisz elméletét.

A kötet írásai, tanulmányai ennek a komplex elméleti kérdéskörnek különböző aspektusaira fókuszálnak: a fotóelméletet, a vizuális kultúra kérdéseit sosem feledve elsősorban a fényképek irodalmi jelenlétére, és a fényképek szövegbeli reprezentációinak kérdéseire. Ezért az ekphraszisz elméletének egyik legjelentősebb elméleti művéből, Murray Krieger *Ekphrasis. The Illusion of the Natural Sign*. című munkájából a bevezető fejezet, *Kép és szó, tér és idő* hiánypótló szövegét adjuk közre Milián Orsolya fordításában. Szintén az ekphraszisz, ezen belül is jobbra a fénykép és az irodalom viszonyát vizsgálják az elméleti szakirodalom tükrében a Szemle-rovat írásai, ezen belül is a fényképleírás a világlírában, illetve a magyar irodalomban, a fotó és trauma, a fotó és geográfia témái kerültek középpontba. A Műhely részben pedig elsősorban olyan elemzéseket olvashatunk, amelyek a fényképet a szövegek mellett, ún. szkriptovizuális rendszerben szerepeltetik.

A lapszámot VÍSY BEATRIX szerkesztette.

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Photograph and Literature

Connections between photography and literature have been established since (and before) the invention of this new visual medium, and their interrelations became increasingly significant from the early 20th century onwards. From the 1970s, photography's relevance to the narrative features of prose fiction came to be extensively studied, and, accompanying theoretical and classificatory approaches to the ontology and aesthetics of photographs, it created an exciting interdisciplinary field. The overwhelming abundance of theories tackling photography not only reflects the myriad potential ways of approaching the subject but also the fact that photographic technology, its social usage, and everyday functions have changed considerably in history. The magic of the photograph primarily stemmed from the impressions of "it was there", "it was this", capturing the questions of reality and the passing of time, but the significance of photography for literature also highlights aesthetic issues: those of verbally depicting pictures or visual works of art and the conflictual relations of image and text targeted by the various theories of *ekphrasis*. The papers in the volume focus on each of these different aspects, examining a highly complex theoretical landscape.

The issue was edited by BEATRIX VISY.

THE EDITORIAL BOARD

Photographie et littérature

Quant aux liens entre photographie et littérature, nous pouvons en trouver des exemples dès l'apparition du nouveau médium visuel, mais c'est à partir du premier tiers du 20e siècle que la présence de la photo dans la littérature devient de plus en plus fréquente. Depuis les années 70, la photo exerce – avec d'autres médias techniques – une influence remarquable sur la poétique et les procédés narratologiques des œuvres en prose. Dès le début, l'existence de la photographie est suivie de doutes, de débats, de questionnements, et les investigations théoriques concernant le statut, la position, l'onthologie, ainsi que l'effet esthétique de la photo se sont toujours déroulées dans un espace continuellement mouvant.

La multiplicité des théories est, d'une part la conséquence des divers aspects de l'explication et de l'examen de l'effet esthétique de la photographie, mais, de l'autre, elle résulte également du fait que la photographie elle-même (sa technologie, son utilisation, ses fonctions sociales et quotidiennes) a beaucoup changé et a subi maintes transformations du début jusqu'à nos jours. La magie de la photo peut être conçue saisie comme l'expérience de « ça a été », « ça a été là », c'est-à-dire dans ses rapports à la réalité, au temps et à la mort. La présence littéraire de la photo implique une autre question ou un autre débat esthétique aussi: les réflexions théoriques concernant les possibilités et les chances de la textualisation de l'image (des œuvres visuelles), la rivalité de l'image et du texte, c'est-à-dire la théorie de l'*ekphrasis*.

Les études de ce numéro se focalisent sur les divers aspects de cette problématique complexe: sur la présence littéraire de la photo et ses représentations textuelles, ne négligeant jamais la théorie de la photographie ou les questions de la culture visuelle.

Ce numéro contient l'introduction d'une des œuvres théoriques les plus remarquables de l'*ekphrasis*, *Ekphrasis. The Illusion of the Natural Sign* de Murray Krieger dans la traduction d'Orsolya Milián. Les articles de la rubrique *Revue* présentent des livres sur des sujets comme la description des photos dans la poésie, le rapport de la photo et du traumatisme et celui de la photo et de la géographie. Dans *l'Atelier* nous publions des interprétations traitant les photos et les textes ensemble, dans un système scriptovisuel.

La partie thématique de ce numéro a été réunie par BEATRIX VISY.

LE COMITÉ DE LA RÉDACTION